

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-529/22-1

Sprawa C-529/22

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

9 sierpnia 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Landgericht Frankfurt am Main (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

7 lipca 2022 r.

Powód i strona wnosząca apelację:

PA

Pozwana i druga strona postępowania apelacyjnego:

trendtours Touristik GmbH

[...]

Frankfurt nad Menem, dnia 7 lipca 2022 r.

Landgericht Frankfurt am Main

[...]

Postanowienie

W postępowaniu

PA, [...] 60598 Frankfurt nad Menem,

Powód i strona wnosząca apelację

[...]

przeciwko

trendtours Touristik GmbH [...] 65830 Kriftel,

Pozwana i druga strona postępowania apelacyjnego

[...]

24. izba cywilna Landgericht Frankfurt am Main (sądu krajowego we Frankfurcie nad Menem) [...]

postanowiła w dniu 7 lipca 2022 r.:

I. Na podstawie art. 267 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej [...] przedstawia się Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej w trybie prejudycjalnym następujące pytania dotyczące wykładni prawa Unii:

1. **Czy art. 12 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę 2001/83/UE oraz uchylającej dyrektywę Rady 90/314/EWG (zwanej dalej „dyrektywą w sprawie imprez turystycznych”) należy interpretować w ten sposób, że przepis ten przewiduje dodatkowe w stosunku do zawartego w art. 12 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych prawo do rozwiązania umowy, którego skutki prawne występują tylko wtedy, gdy podróżny, składając oświadczenie o odstąpieniu od umowy, powoła się na niemożliwe do uniknięcia nadzwyczajne okoliczności występujące w miejscu docelowym lub w jego najbliższym sąsiedztwie, które w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej lub transport osób do miejsca docelowego?**
2. **Czy art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych należy interpretować w ten sposób, że obowiązek poniesienia opłaty z tytułu odstąpienia od umowy występuje wtedy, gdy podróżny w swoim oświadczeniu o odstąpieniu od umowy nie podaje powodu i dopiero później uzasadnia odstąpienie od umowy prognozowanymi w momencie odstąpienia od umowy lub istniejącymi w momencie podróży niemożliwymi do uniknięcia nadzwyczajnymi okolicznościami występującymi w miejscu docelowym lub w jego najbliższym sąsiedztwie, które w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej lub transport osób do miejsca docelowego?**

II. Postępowanie zostaje zawieszone.

Uzasadnienie:

I.

Postępowanie opiera się na następującym stanie faktycznym:

W dniu 19 marca 2019 r. powód zarezerwował dla siebie i żony u pozwanej będącej organizatorem imprezę turystyczną zatytułowaną „Izrael & Jordania”, która miała się odbyć w okresie od 26 kwietnia do 7 maja 2020 r. Cena imprezy turystycznej wynosiła 2908,00 EUR. Powód wpłacił na podstawie faktury zaliczkowej pozwanej kwotę 325,00 EUR.

W dniu 6 stycznia 2020 r., na 16 tygodni przed planowaną podróżą, złożył oświadczenie o odstąpieniu od umowy tej treści:

„Szanowni Państwo,

co się tyczy [...] [rezerwacji] niniejszym informuję, iż chcemy odstąpić od umowy o udział w podróży.

Proszę o potwierdzenie odstąpienia od umowy oraz tego, że koszty odstąpienia od umowy wyniosą maksymalnie 20% ceny podróży. [...] „.

Pozwana wystawiła powodowi w dniu 8 stycznia 2020 r. „fakturę za anulowanie”, pobrała 25% ceny podróży jako „opłatę ryczałtową z tytułu odstąpienia od umowy”, łącznie 727,00 EUR, zgodnie ze swoimi warunkami podróży zawartymi w umowie, oraz zatrzymała wpłaconą zaliczkę. W dniu 13 stycznia 2020 r. powód zapłacił pozwanej bez zastrzeżeń dalszą kwotę 402,00 EUR.

Podróż została odwołana przez pozwaną z powodu pandemii koronawirusa. Pismem z dnia 5 listopada 2020 r. powód najpierw sam, a następnie w dniu 2 grudnia 2020 r. reprezentowany już przez adwokata bezskutecznie dochodził od pozwanej zwrotu wpłaconej kwoty 727,00 EUR, uzasadniając teraz odstąpienie od umowy szerzącą się pandemią koronawirusa i niezrealizowaniem podróży.

Powód był zdania, że roszczenie o opłatę z tytułu odstąpienia od umowy o udział w imprezie turystycznej na rzecz pozwanej nie powstało, gdyż jest ono wykluczone w związku z odwołaniem podróży przez pozwaną. Zdaniem powoda dyrektywa w sprawie imprez turystycznych nie wyklucza uzasadnienia złożonego początkowo bez podania przyczyny odstąpienia od umowy.

Amtsgericht Frankfurt am Main (sąd rejonowy we Frankfurcie nad Menem) w wyroku z dnia 16 września 2021 r. oddalił powództwo. Zdaniem sądu pozwanej zgodnie z § 651h ust. 1 zdanie trzecie BGB (niemieckiego kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BGB”) w połączeniu z jej ogólnymi warunkami umownymi przysługuje odpowiednia opłata z tytułu odstąpienia od umowy w wysokości

727,00 EUR. Według sądu przepisy dotyczące ryczałtowego odszkodowania z tytułu odstąpienia od umowy są ważne, a powód, na którym spoczywał ciężar wykazania i udowodnienia, nie udowodnił powstania konkretnej mniejszej szkody. Zdaniem sądu roszczenie o zapłatę odszkodowania nie jest również wykluczone ze względu na § 651h ust. 3 BGB. Ponadto wydaje się, że powód odstąpił od umowy niezależnie od pandemii koronawirusa, a pandemia została wykorzystana dopiero później, aby uzasadnić żądanie zwrotu pieniędzy.

Powód złożył w terminie apelację od tego wyroku i nadal dochodzi swych roszczeń o zwrot kwot zapłaconych pozwanej.

Pozwana broni wyroku sądu rejonowego jako prawidłowego. Jej zdaniem § 651h ust. 3 BGB nie ma w ogóle zastosowania na korzyść powoda, ponieważ nie powołał się on na przyczyny w rozumieniu tego przepisu.

II.

Zasadność apelacji powoda zależy w dużej mierze od interpretacji art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. Kwestia sprowadza się do tego, czy reguluje on kolejną, obok art. 12 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych, podstawę odstąpienia od umowy oraz czy odstąpienie od umowy jest wyłączone, jeżeli podróżny nie podał powodu odstąpienia od umowy w oświadczeniu o odstąpieniu złożonym organizatorowi.

Zgodnie z niemieckimi przepisami dotyczącymi umowy o udział w imprezie turystycznej, implementującymi art. 12 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych, podróżny może w każdej chwili przed rozpoczęciem podróży odstąpić od umowy o udział w imprezie turystycznej zgodnie z § 651h ust. 1 BGB. Ustawa krajowa nie wymaga podania przyczyny odstąpienia od umowy. Konsekwencją prawną odstąpienia przez podróżnego od umowy jest, zgodnie z § 651h ust. 1 zdanie drugie BGB, utrata przez organizatora roszczenia o zapłatę ceny za imprezę turystyczną. Zgodnie z § 651h ust. 1 zdanie trzecie BGB organizator może żądać stosownego odszkodowania, które może on również – zgodnie z § 651h ust. 2 BGB – ustalić w ogólnych warunkach umownych w kwocie ryczałtowej. Jednak zgodnie z § 651h ust. 3 zdanie pierwsze BGB organizator nie może żądać odszkodowania z tytułu odstąpienia od umowy, jeżeli w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie wystąpią niemożliwe do uniknięcia nadzwyczajne okoliczności, które w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej (...).

Takie niemożliwe do uniknięcia nadzwyczajne okoliczności w miejscu docelowym, które w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej, zaistniały, gdyż impreza nie mogła być zrealizowana w wyniku pandemii koronawirusa, która stanowi niemożliwą do uniknięcia nadzwyczajną okoliczność.

Zgodnie z brzmieniem przepisów niemieckich w § 651h ust. 1 i ust. 3 BGB, pozwana nie może żądać odszkodowania z tytułu odstąpienia od umowy, gdyż

sformułowanie w § 651h ust. 3 BGB odnosi się do okoliczności faktycznych występujących w uzgodnionym czasie imprezy turystycznej. Występujący w orzecznictwie sądów niemieckich oraz w literaturze z zakresu prawa turystycznego pogląd, że kwestia niemożliwej do uniknięcia nadzwyczajnej okoliczności jest oceniana w oparciu o prognozę dokonywaną w chwili składania oświadczenia o odstąpieniu od umowy na podstawie rozważań ex ante [por. m.in. wyrok OLG Hamm (wyższego sądu krajowego w Hamm) z dnia 30 sierpnia 2021 r. – 22 U 33/21, BeckRS 2021, 24178; wyrok AG Düsseldorf (sądu rejonowego w Düsseldorfie) z dnia 8 lutego 2021 r. – 37 C 471/20, NJW-RR 2021, 930; wyrok AG Frankfurt (sądu rejonowego we Frankfurcie) z dnia 11 sierpnia 2020 r. – 32 C 2136/20 –, juris pkt 38; wyrok AG München (sądu rejonowego w Monachium) z dnia 27 października 2020 r. – 159 C 13380/20 - Juris pkt 19; wyrok LG Kassel (sądu krajowego w Kassel) z dnia 2 listopada 2021 -5 0459/21 –, pkt 35, juris; [...]], nie znajduje odzwierciedlenia w brzmieniu niemieckiego przepisu prawnego. Kwestia, czy brzmienie § 651h ust. 3 BGB odpowiada przepisowi art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych, czy też należy go interpretować zgodnie z dyrektywą, jest przedmiotem wniosków prejudycjalnych do Trybunału między innymi w sprawach o sygnaturach C-776/21 i C-193/22 (zob. także: OGH Austria, postanowienie z dnia 25.1.2022 R. [...] [sprawa C-193/22]).

Ponadto nierozstrzygnięta jest kwestia, czy podróżny, w tym przypadku powód, nie może powoływać się na § 651 h ust. 3 zdanie pierwsze BGB, ponieważ w oświadczeniu o odstąpieniu od umowy nie podał przyczyny, a jedynie uzasadnił odstąpienie po tym fakcie ograniczeniami związanymi z pandemią koronawirusa w Izraelu i Jordanii.

Zgodnie z brzmieniem ustawy w § 651h ust. 1 BGB w ramach oświadczenia o odstąpieniu od umowy nie jest konieczne podanie przyczyny odstąpienia od umowy, ponieważ do powstania roszczenia o zwrot ceny podróży nie jest wymagana żadna przyczyna odstąpienia. Paragraf 651h ust. 3 BGB nie przewiduje samodzielnego prawa do odstąpienia od umowy. Przepis ten został raczej pomyślany przez krajowego ustawodawcę jako obrona podróżnego przed opłatą z tytułu odstąpienia od umowy, która zasadniczo powstaje w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych, niemożliwych do uniknięcia okoliczności w miejscu docelowym lub jego najbliższym sąsiedztwie, które w znaczącym stopniu wpływają na realizację imprezy turystycznej.

W związku z tym powstaje wątpliwość, czy art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych reguluje niezależne prawo do odstąpienia od umowy, na które podróżny również musi się powołać przy odstąpieniu od umowy, w odróżnieniu od odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 12 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych, w celu wykluczenia powstania opłaty z tytułu odstąpienia od umowy na rzecz organizatora.

Na podstawie brzmienia art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych sformułowano w nim odrębne prawo do odstąpienia od umowy w odróżnieniu od

art. 12 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. W ocenie izby ustala to użycie określeń „podróżny ma prawo do (...) w przypadku (...)”. Sformułowano warunek odstąpienia od umowy, a tym samym uregulowano przyczynę odstąpienia od umowy.

Z punktu widzenia systematyki art. 12 ust. 1 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych nie zawiera takiego ograniczenia, natomiast art. 12 ust. 3 tej dyrektywy zawiera je w odniesieniu do organizatora. Zgodnie z tym przepisem organizator może rozwiązać umowę o udział w imprezie turystycznej, *jeżeli* nie została osiągnięta minimalna liczba osób (lit. a) lub nie ma on możliwości zrealizowania podróży z powodu nieuniknionych i nadzwyczajnych okoliczności (lit. b). To, że art. 12 ust. 1 i 2 regulują dwa różne prawa do odstąpienia od umowy i należy je od siebie odróżnić, wynika zdaniem izby również z faktu, że art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych ma mieć zastosowanie „niezależnie od ust. 1”, tj. dodatkowo do ust. 1.

Także motyw 31 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych potwierdza, w rozumieniu izby, jej stanowisko prawne. Tam również wspomniane jest rozróżnienie pomiędzy prawem do odstąpienia od umowy w każdym czasie, a więc bez warunków wstępnych, za zapłatą opłaty z tytułu odstąpienia od umowy (zdanie 1) oraz w zdaniu 2 odstąpieniem od umowy bez obowiązku zapłaty opłaty z tytułu odstąpienia od umowy. Dyrektywa w sprawie imprez turystycznych zakłada zatem, podobnie jak ustawodawca krajowy, zasadę ponoszenia opłaty z tytułu odstąpienia od umowy i zgodnie z systematyką dyrektywy dopuszcza odstąpienie od niej w drodze wyjątku jedynie w szczególnym przypadku zaistnienia nadzwyczajnych okoliczności i ograniczenia w znaczącym stopniu podróży lub transportu.

Zdaniem sądu odsyłającego z tego systemu i z istnienia przyczyny odstąpienia od umowy wynika, że podróżny musi powołać się na prawo w rozumieniu art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych w ramach odstąpienia, jeżeli nie chce ponieść opłaty z tytułu odstąpienia od umowy w rozumieniu art. 12 ust. 1 zdanie drugie dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. Ten wymóg złożenia oświadczenia przez podróżnego można by znów wyprowadzić z faktu, że regulacja ta związana jest właśnie z nadzwyczajną okolicznością i znacznym ograniczeniem realizacji podróży. Sformułowanie z art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych wskazuje, że skutek prawny w postaci braku opłaty za odstąpienie od umowy ma miejsce tylko wtedy, gdy powołuje się na nią podróżny, który ma odpowiedni wybór między dwoma prawami do odstąpienia od umowy. Pewność prawna dla obu stron umowy może również wymagać, aby podróżny wyraźnie zdecydował (i wskazał), które z dwóch praw do odstąpienia od umowy wybiera.

W świetle samej dyrektywy przeciwko wymogowi podania przyczyn wynikającemu z dyrektywy (UE) 2015/2302 może przemawiać fakt, że wymóg taki nie jest uregulowany w sposób szczególny, a podróżny, który z reguły nie zna prawa, nie ma o nim pojęcia. Artykuł 12 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy (UE)

2015/2302 stanowi jedynie, że podróżny ma prawo do odstąpienia od umowy, a nie, że musi także podać uzasadnienie takiego działania. Ponadto z przepisów nie wynika, że sąd krajowy musi dokonać przypisania w sposób obiektywny.

W związku z tym, gdyby podróżny nie powołał się na nadzwyczajne okoliczności, byłby zobowiązany do uiszczenia opłaty z tytułu odstąpienia od umowy. Ta ostatnia wykładnia skutkowałaby w niniejszym sporze prawnym tym, że podróżny nie mógłby powołać się na art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych (lub § 651h ust. 3 BGB) i musiałby uiścić na rzecz organizatora opłatę z tytułu odstąpienia od umowy. W tym przypadku § 651h ust. 3 BGB musiałby być interpretowany zgodnie z dyrektywą (art. 4 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych).

Izba skierowała już to pytanie prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości [...] na mocy postanowienia z dnia 9 czerwca 2022 r. [...] [sprawa C-511/22]

Gdyby Trybunał przyjął, że podróżny ma obowiązek uzasadnienia organizatorowi w ramach odstąpienia od umowy, sąd krajowy stanąłby przed kolejnym pytaniem, a zatem przed drugim pytaniem prejudycjalnym, czy z temporalnego punktu widzenia odniesienie do przyczyny odstąpienia od umowy musi nastąpić bezpośrednio w oświadczeniu o odstąpieniu od umowy, czy też podróżny może później powołać się na obiektywnie istniejące nadzwyczajne okoliczności w rozumieniu art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych i w ten sposób – tak jak w niniejszej sprawie – później uzasadnić swoje odstąpienie od umowy. Gdyby mógł to uczynić, wymóg uzasadnienia byłby w niniejszej sprawie spełniony.

Zdaniem izby wykładnia w tym zakresie jest przede wszystkim ściśle związana z pytaniem, z którym zwrócił się już do Trybunału Sprawiedliwości austriacki sąd najwyższy w dniu 25 stycznia 2022 r. (C-193/22) oraz Amtsgericht Düsseldorf (sąd rejonowy w Düsseldorfie) na mocy postanowienia z dnia 8 grudnia 2021 r. (sygn. C-776/21). W tej kwestii interpretacyjnej mogłoby być również (współ-)decydujące, jaki moment należy wziąć pod uwagę w odniesieniu do wymogów art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych. Jeśli wymogi art. 12 ust. 2 dyrektywy w sprawie imprez turystycznych miałyby być oparte na momencie realizacji podróży, mogłoby to przemawiać za tym, że podróżny może powoływać się na nadzwyczajne okoliczności i znaczne ograniczenia podróży nawet po fakcie i pomimo wcześniejszego odstąpienia od umowy bez uzasadnienia lub z innym uzasadnieniem. Co do zasady byłoby jednak inaczej, gdyby decydujące znaczenie miała decyzja prognostyczna w momencie składania oświadczenia o odstąpieniu od umowy. W tym przypadku wiele przemawiałoby za tym, aby wymagać uzasadnienia również w momencie odstąpienia od umowy.

Z jednej strony, zdaniem izby, za przyjęciem obowiązku podania przyczyn w oświadczeniu o odstąpieniu od umowy przemawia fakt, że tylko w ten sposób organizator jest w stanie się dowiedzieć, czy może lub nie może żądać opłaty z tytułu odstąpienia od umowy. Co więcej, podróżny byłby w lepszej sytuacji,

gdyby odstąpił od umowy o udział w podróży z innej przyczyny lub bez przyczyny, a następnie, po fakcie, mógłby zniwelować roszczenie organizatora o odszkodowanie. Z drugiej strony wymóg podania przyczyny już w momencie odstąpienia od umowy mógłby równie dobrze naruszać ochronę konsumenta wynikającą z dyrektywy (UE) 2015/2302, gdyby następnie pojawiły się wyjątkowe okoliczności, które uprawniałyby go do rozwiązania umowy bez ponoszenia opłaty z tytułu odstąpienia od umowy. Ponadto, co również jest istotne w tym zakresie, wymóg uzasadnienia nie został uregulowany w sposób szczególny.

[...] [Zawieszenie postępowania] [...]

DOKUMENT ROBOCZY